

POTATO BREEDING IN THE NETHERLANDS

H. DE HAAN, 1953

Institute of Agricultural Plant Breeding, Wageningen

SAMENVATTING

Aardappelveredeling in Nederland in het verleden en het heden

Oorspronkelijk deed het "ontaarden" der aardappelrassen behoefte ontstaan aan nieuwe rassen. Deze kwamen voor een deel uit het buitenland, terwijl anderzijds van de oude rassen pootgoed verkregen werd uit gebieden van Nederland, waar de ontarding minder sterk optrad. Ook Nederlandse tuinders, bloem- en boomkwekers kweekten het zaad der van nature door zelfbevruchting ontstane bessen op tot nieuwe rassen. In 1846 werd dit van regeringswege sterk gestimuleerd door aardappelzaad to importeren en ter beschikking to stellen van tuinders en boeren. Van deze explosieachtige uitbreiding van het opkweken van aardappelen uit zaad is echter niet veel terecht gekomen. Een kwekersstand werd niet geboren. We kunnen deze periode rekenen tot de voorgeschiedenis van de aardappelveredeling in Nederland.

Het ontwakken van de aardappelveredeling in Nederland geschiedde in 1888, toen VEENHUIZEN zijn eerste aardappelkruisingen verrichtte. Ofschoon hij zich in de eerste plaats ten doel stelde fabrieksaardappelrassen te kweken, is hij er tevens in geslaagd rassen voort to brengen, die als consumptieaardappelen een grote verbreiding kregen. In de loop der jaren kweekte deze pionier 94 aardappelrassen, w.o. de Eigenheimer en de Thorbecke . Andere kwekers omstreeks 1900 waren o.a. K. L. DE VRIES te Suameer en K.R. VELTHUIS to Oosterhogebrug. Beiden streefden naar uitnemende eetaardappelen. DE VRIES slaagde er in de Bintje te kweken, die later als exportaardappel grote bekendheid verwierf. Uit de Veenkolonien dienen genoemd to worden U. FEUNEKES te Oude Pekela en H. B. VEERKAMP to Nieuwe Compagnie.

Onderzoekingen, vooral van OORTWIJN BODES en QUANJER, hadden tot gevolg dat nieuwe selectiemethoden werden toegepast bij de pootgoedteelt. Door de gunstige resultaten konden de rassen op peil worden gehouden. Hierdoor dreigde de behoefte aan nieuwe rassen te verminderen, terwijl anderzijds het kweken werd verzwaard, omdat de nieuwe rassen moesten concurreren tegen de op peil gehouden rassen in plaats van tegen afgeleefde, zoals voordien.

Het optreden van de aardappelwratziekte bracht echter nieuw werk aan de winkel. Van overheidswege werd krachtige steun geboden. In de laatste 25 jaren zijn belangrijke vorderingen gemaakt.

Het instellen van een rassenlijst had tot gevolg dat de nieuwe rassen aan de tand werden gevoeld. Terwijl het vroeger mogelijk was in 4 a 5 jaren een ras te kweken, zijn daarmee thans gemiddeld 10 a 12 jaren gemoeid . Het beheersen van het aardappelsortiment heeft tot onvermijdelijk gevolg, dat door het plaatsnemen van een nieuw ras op de rassenlijst de positie van een ander ras dikwijls wankel wordt. De kwekers wensen echter evenmin de tijd van de ongebreidelde sortimentsuitbreiding terug. Tegenover de beperking van de vrijheid van de aardappelkwekers staat de voorlichting en technische hulp, terwijl bovendien de kwekersarbeid thans beschermd is.

De N.A.K. heeft op verschillende wijzen het kweken van nieuwe aardappelrassen aangemoedigd. In 1934 ging zij over to het instellen van een kwekersvergoeding, die van kracht bleef to het in werking treden van een wettelijke regeling . Verder stelde de N.A.K. in 1938 de Commissie to bevordering van het kweken en het onderzoek van nieuwe aardappelrassen in, waardoor het kweken en het onderzoek onder centrale leiding werden geplaatst . Tevens loofde de N.A.K. aanmoedigingspremies uit met de bedoeling op deze

wijze een officiële uiting van waardering to kunnen geven voor het werk en daardoor de lust tot kweken aan to moedigen.

Een mijlpaal in de ontwikkeling van de plantenveredeling is het tot stand komen van het Kwekersbesluit. De bloei van de aardappelveredeling in Nederland houdt nauw verband met de daaruit voortvloeiende financiële perspectieven . Meer dan in vroegere jaren wordt thans aandacht besteed aan rassen, die voor export van pootgoed perspectieven bieden . De kwekersarbeid, die gedurende vele jaren gericht was op opbrengstvermogen en kwaliteit, gepaard met onvatbaarheid voor wratziekte, verschuift zich meer en meer in de richting van oogstzekerheid en gemakkelijke selecteerbaarheid door ziekteresistentie . De in het buitenland bereikte resultaten waren een stimulans de veredeling met nog meer energie aan te vatten . In dit verband dient de aandacht gevestigd to worden op de onderzoeken van Dr C .

MASTENBROEK (Veredelingsbedrijf C.B ., Hoofddorp), Dr H. J . ToxOPEUS (Instituut voor Veredeling van Landbouwgewassen, Wageningen) en het Aardappelveredelingsbedrijf S.v.P. (onder leiding van Ir G . A . THIJN) te Marknesse (N.O.P.).

N.B. Het hele verhaal is te vinden in: Euphytica 2 (1953) : 113-121